Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0426U000097

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 04-05-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Головченко Марина Вікторівна
2. Maruna V. Golovchenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: кандидат наук

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 13.00.01

Назва наукової спеціальності: Загальна педагогіка та історія педагогіки

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 22-04-2026

Спеціальність за освітою: Управління навчальним закладом

Місце роботи здобувача: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21593122

Місцезнаходження: вул. Максима Берлинського, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 26.451.01

Повне найменування юридичної особи: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21593122

Місцезнаходження: вул. Максима Берлинського, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21593122

Місцезнаходження: вул. Максима Берлинського, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.15.15

Тема дисертації:

1. Розвиток медіаосвіти вчителів в Україні (кінець XX – перша чверть XXI століття).

2. The Development of Media Education for Teachers in Ukraine (Late 20th – First Quarter of the 21st Century).

Реферат/анотація:

1. У дисертації уперше здійснено історико-педагогічне дослідження з проблеми становлення і розвитку медіаосвіти вчителів України наприкінці XX – у першій чверті XXI ст.; обґрунтовано теоретичні засади проблеми розвитку медіаосвіти вчителів в Україні. Схарактеризовано основні чинники (діяльність міжнародних організацій, інституалізація медіаосвіти в Україні, законодавче і нормативно-правове врегулювання, концептуалізація медіаосвіти, упровадження медіаосвітньої складової під час всеукраїнського експерименту). Розроблено періодизацію розвитку медіаосвіти вчителів України в обраних хронологічних межах: ініціативний етап (1991-2009 рр.), експериментальний етап (2010-2016 рр.), етап масштабування (2017-2024 рр.)). Розкрито потенціал формальної, неформальної та інформальної медіаосвіти вчителів в досліджуваний період. Проаналізовано інноваційні практики зарубіжних країн (Польщі, Фінляндії, Швеції) для розвитку медіаосвіти вчителів України. Виявлено позитивні і негативні тенденції розвитку медіаосвіти

вчителів України. Окреслено перспективи розвитку медіаосвіти педагогів в Україні на різних рівнях (загальнодержавному, регіональному, організаційно-управлінському, особистісно-професійному). Розроблено науково-методичні рекомендації з удосконалення медіаосвіти освіти вчителів на основі українського досвіду і зарубіжних практик.

2. The dissertation presents, for the first time, a historical and pedagogical study of the formation and development of media education for teachers in Ukraine from the late 20th to the first quarter of the 21st century. The theoretical foundations of the development of media education for teachers in Ukraine are substantiated. The study identifies the specific features of the formation and development of media education for Ukrainian teachers within the defined period and determines the key factors influencing this process, including: the activities of international organizations, the institutionalization of media education in Ukraine, legislative and regulatory frameworks, conceptualization of media education, and the introduction of media education components during a nationwide experiment. A periodization of the development of media education for teachers in Ukraine within the selected chronological framework is proposed, based on legislative-regulatory, institutional-managerial, and resource-content criteria. The following periods are distinguished: the initiative period (1991–2009), the experimental period (2010–2016), and the scaling period (2017–2024). The potential of formal, non-formal, and informal media education for teachers during the studied period is revealed. Innovative practices of foreign countries, particularly Poland, Finland, and Sweden, are analyzed for their relevance to the development of media education for teachers in Ukraine. Current trends in the development of media education are identified. Positive trends include: the regulation of state policy to counter information warfare under wartime conditions; the use of the health-preserving potential of media education in teaching practice; the promotion of objective public opinion by counteracting media manipulation; teachers' responses to media-induced trauma based on media psychology theory and practice; the establishment of competency-based approaches to developing information and media literacy, media literacy, and media competence among teachers; the intensification of non-formal and informal media education; and the updating of media education content on an interdisciplinary basis. Negative trends include: the lack of a systematic approach to integrating media education into professional teacher training and the fragmented nature of media literacy education in adult learning. The prospects for the development of media education for educators in Ukraine at various levels (national, regional, organizational-managerial, and individual-professional) are outlined. Scientific and methodological recommendations for improving teacher media education, based on Ukrainian experience and international practices, are developed.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії

Підсумки дослідження: Новий напрямок у науці і техніці

Публікації:

- 1. Vovk, M., & Golovchenko, M. (2025). Interdisciplinary foundations of the development of teachers' media education: theoretical context. Edukacja zawodowa i ustawiczna / Професійна і неперервна освіта: польсько-український науковий щорічник, 10, 151–164. https://czasopisma.aps.edu.pl/index.php/ezu/issue/view/277
- 2. Головченко, Г., & Головченко, М. (2023). Розвиток медіаосвіти у США і Канаді в умовах глобалізаційних процесів. Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», 1(7), 122–140.

https://doi.org/10.35387/ucj.1(7).2023.122-139
- 3. Головченко, М. В. (2025). Неформальна медіаосвіта вчителів в Україні: досвід і перспективи. Імідж сучасного педагога, 5(224), 5–12. https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-5(224)
- 4. Головченко, М. В. (2025). Розвиток медіаосвіти педагога в умовах інформальної освіти. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, 78, 431-443. https://doi.org/10.31652/2412-1142-2025-78
- 5. Головченко, М. В. (2025). Розвиток медіаосвіти педагогів в Україні: тенденції і перспективи. Естетика і етика педагогічної дії, 32, 224–243. https://doi.org/10.33989/2226-4051.2025.32.347889
- 6. Maftyn, L., Wang, Q., Damyanov, K., Golovchenko, M., & Filipchuk, N. (2025). Pedagogical innovations in the use of virtual reality for educational purposes: An experimental study. Premier Journal of Science, 14:100169. https://doi.org/10.70389/PJS.100169
- 7. Головченко, Г., & Головченко, М. (2023). Теоретичний дискурс проблеми медіаосвіти в сучасній педагогічній думці. У Н. Ничкало, Л. Лук'янова, Г. Філіпчук, О. Комаровська (Ред.), Розвиток сучасної мистецько-педагогічної освіти: національний і європейський контекст (с. 153–170). Сучава. http://ipood.com.ua/e-library/monografi/rozvitok-suchasno-mistecko-pedagogichno-osviti-nacionalniy-i-evropeyskiy-kontekst/
- 8. Головченко, Г., & Головченко, М. (2023). Зміст медіаосвіти в освітніх закладах США і Канади. Edukacja zawodowa i ustawiczna / Професійна і неперервна освіта): польсько-український науковий щорічник, 8, 95–109.
- 9. Головченко, М. (2023) Сутність медіаосвітньої компетентності вчителя. У Г.І. Сотська, М.П. Вовк (Наук. Ред.), Неперервна педагогічна освіта XXI століття: зб. матеріалів XX Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької (Вип. 6 (18), с. 45–48). Чернівці: Букрек.
- 10. Головченко, М. (2024). Адаптація музеїв до нових викликів медіапростору. Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи: матеріали Дванадцятої науково-практичної конференції, м. Київ, 25-26 вересня 2024 р. Національний заповідник «Києво-Печерська лавра» (с. 21–23). Київ: 7БЦ.
- 11. Головченко, М. (2024). Медіакомпетентність і медіаграмотність майбутніх педагогів мистецьких дисциплін. У І. Г. Терешко (голов. ред.), Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Умань, 16-17 травня 2024 р. (с. 37–41). Умань: Візаві http://surl.li/jtkhbm
- 12. Головченко, М. (2023). Медіакомпетентність майбутніх учителів мистецьких дисциплін. У І. Г. Терешко (голов. ред.), Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми, перспективи: збірник матеріалів X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Умань, 19-20 жовтня 2023 р. (с. 47-51). Умань: Візаві. https://drive.google.com/file/d/1auJxjPK4Wha6J0lRF9so3QM1dhVpYISq/view?usp=sharing
- 13. Головченко, М. (2024). Медіакомпетентність у неформальній і інформальній освіті. Мережева взаємодія Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та закладів освіти України і зарубіжжя: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, 25 березня 2024 р. (с. 57–59). Київ: ТОВ «Талком» https://doi.org/10.5281/zenodo.12510507
- 14. Головченко, М. (2023). Медіаосвітні ресурси у музейному просторі Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи: матеріали Одинадцятої науково-практичної конференції, м. Київ, 29-30 вересня 2023 р. Національний заповідник «Києво-Печерська лавра» (с. 35–38). Київ: ТОВ «КАПІТАЛ-ДРУК».
- 15. Головченко, М. (2025). Педагогічні умови розвитку медіаграмотності майбутніх вчителів. Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку суб'єктів педагогічної освіти і освіти дорослих в сучасних реаліях України: зб. тез матеріалів Звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2024 рік, м. Київ, 17–27 квітня 2025 р. (с. 62–71). Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України https://doi.org/10.5281/zenodo.15564419

- 16. Головченко, М. (2024). Розвиток медіакомпетентності вчителя у закладах післядипломної освіти. У Г.І. Сотська, М.П. Вовк (Наук. Ред.), Неперервна педагогічна освіта XXI століття: зб. матеріалів XXI Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької (Вип. 7 (19), с. 205–208). Київ: Талком http://ipood.com.ua/e-library/programi-i-zbirniki-materialiv/neperervna-pedagogchna-osvta-hh-stolttya---2024/
- 17. Головченко, М. (2025). Розвиток медіакомпетентності вчителя у неформальній освіті. Неперервна педагогічна освіта XXI століття: зб. матеріалів XXII Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької (Вип. 8 (20), с. 165–168). Київ: Талком https://ipood.com.ua/e-library/programi-i-zbirniki-materialiv/neperervna-pedagogchna-osvta-hh-stolttya---2025/
- 18. Головченко, М. (2024). Формування медіаграмотності і медіакультури майбутнього вчителя в системі музичної освіти. Удосконалення професійної майстерності педагога-музиканта в умовах полікультурного освітнього простору: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 90-й річниці з дня народження засновника кафедри музики, народного артиста України, професора Андрія Кушніренка, м. Чернівці, 22-23 листопада 2023 р. (с. 194–198). Чернівці: Чернівец. нац. унт ім. Ю. Федьковича, 2024. http://surl.li/cweysk
- 19. Головченко, М. (2023). Медіаосвітнє середовище сучасного закладу фахової передвищої освіти. Розвиток педагогічної науки і практики в умовах воєнного та повоєнного часу: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2022 рік, м. Київ, 16-23 березня 2023 р. (с. 108–11). Київ: Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.
- 20. Головченко, М. В. (2025). Медіаосвіта педагога в Україні: реалії та цінні практики: науково-методичні рекомендації. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Наукова (науково-технічна) продукція: матеріали

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вовк Мирослава Петрівна

2. Myroslava P. Vovk

Кваліфікація: д.пед.н., професор, член-кор., 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9109-9194

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21593122

Місцезнаходження: вул. Максима Берлинського, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пономаренко Наталія Петрівна
2. Nataliya P. Ponomarenko

Кваліфікація: д.філософ, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=_RwBRNQAAAAJ&hl=uk

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 05408289

Місцезнаходження: вул. Харківська, Суми, Сумський р-н., 40007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Червінська Інна Богданівна
2. Inna B. Chernivcka

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Код за ЄДРПОУ: 02125266

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Івано-Франківськ, 76018, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Лук’янова Лариса Борисівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Лук’янова Лариса Борисівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Сотська Галина Іванівна
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна